

цифрові правочини та врахування передового зарубіжного досвіду, насамперед регламенту ЄС MiCA [1, с. 315; 4, с. 62-63].

**Список використаних джерел:**

1. IT-право під час гібридної війни: від пошуку парадигми до прагматичних рішень : кол. монографія / за заг. ред. проф.: Є. Харитонova, О. Харитонової, І. Давидової. Одеса : Фенікс, 2025. 588 с.
2. Про віртуальні активи: Закон України від 17.02.2022 № 2074-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20> (дата звернення: 08.05.2026).
3. Проєкт Цивільного кодексу України від 09.04.2026 № 15150, прийнятий Верховною Радою України в першому читанні 28.04.2026. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/pubFile/3405381> (дата звернення: 08.05.2026).
4. Maydanyk Roman General Provisions of Digital Property Law and How to Categorize Digital Assets. *Open Journal for Legal Studies*. 2023. № 6(2). P. 49–64.
5. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 08.05.2026).
6. Regulation (EU) 2023/1114 of the European Parliament and of the Council on markets in crypto-assets (MiCA), 31 May 2023. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32023R1114> (дата звернення: 08.05.2026).

**КРАСИЦЬКА Лариса Василівна,**  
доктор юридичних наук, професор  
завідувач відділу науково-правових експертиз  
Інституту правотворчості та науково-правових  
експертиз НАН України,  
м. Київ

## **УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН ЩОДО ЗАХИСТУ ПРАВ ДИТИНИ**

Питання удосконалення правового регулювання відносин щодо захисту прав дитини постійно становить науковий та практичний інтерес, оскільки дитина як учасник правовідносин є «слабкою стороною», зокрема, майнових правовідносин, тому держава має забезпечити особливий захист майнових прав дитини. Варто зазначити, що до Цивільного кодексу України, Сімейного кодексу України, Закону України «Про охорону дитинства» та інших законодавчих актів постійно вносяться зміни, спрямовані на забезпечення ефективного механізму здійснення та захисту прав дитини.

Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення порядку вчинення правочинів в інтересах малолітніх та неповнолітніх осіб» від 25 березня 2026 року № 4824-IX, який набрав чинності 25.05.2026, істотно змінив правове регулювання відносин щодо укладення правочинів за участі дитини, зокрема, передбачивши внесення змін до Закону України «Про охорону дитинства» і закріплення положення, що «правочин, за яким

малолітня або неповнолітня особа набуває у власність майно безоплатно, у тому числі нерухоме майно, користувачем якого вона є, вчиняється без надання дозволу органу опіки та піклування» [1]. Такі зміни є важливими, вони сприяють спрощенню механізму укладення правочинів на користь дитини, достатньо тривалий час і науковці, і нотаріуси звертали увагу на необхідність внесення таких змін до законодавчих актів України.

У той же час системний аналіз чинного законодавства України та внесення змін до законодавчих актів щодо захисту прав дитини, у тому числі майнових прав дитини, свідчить, що законодавець не дотримується єдності правничої термінології, що не сприятиме визначеності правових норм та передбачуваності судової практики.

Так, у Законі України «Про охорону дитинства» від 26 квітня 2001 року № 2402-III [2] йдеться про батьків, особу, яка їх замінює (вітчима, мачуху, опікуна чи піклувальника або особу, на яку покладено обов'язки щодо виховання дитини чи піклування про неї), законних представників дитини, усиновителя тощо. Натомість, ні в ЦК України, ні в СК України не вживається термін «особа, яка їх замінює», при цьому ЦК України не визнає піклувальника законним представником неповнолітньої дитини, а визнає тільки опікуна законним представником малолітньої особи (ч. 2 ст. 242). При цьому стаття 242 ЦК України має назву «Представництво за законом» [3].

Хоча, варто зазначити, що стаття 59 Цивільного процесуального кодексу України, що має назву «Законні представники», в частині другій передбачає, що «права, свободи та інтереси неповнолітніх осіб віком від чотирнадцяти до вісімнадцяти років, а також осіб, цивільна дієздатність яких обмежена, можуть захищати у суді відповідно їхні батьки, усиновлювачі, піклувальники чи інші особи, визначені законом. Суд може залучити до участі в таких справах неповнолітню особу чи особу, цивільна дієздатність якої обмежена» [4].

У контексті зазначеного необхідно звернути увагу на те, що при внесенні змін до законодавчих актів щодо забезпечення захисту майнових прав дитини важливим є чітке визначення суб'єктів, які дають згоду на вчинення правочинів неповнолітньою дитиною.

Так, згідно з абз. 2 ч. 2 ст. 32 ЦК України на вчинення неповнолітньою особою правочину, передбаченого частиною другою статті 177 Сімейного кодексу України, має бути нотаріально посвідчена згода *батьків (усиновлювачів) або піклувальника та дозвіл органу опіки та піклування* [3]. Відповідно до абз. 1 ч. 3 ст. 177 Сімейного кодексу України *батьки (усиновлювачі) або піклувальник мають право дати згоду на вчинення неповнолітньою дитиною правочинів*, передбачених частиною другою цієї статті, лише з дозволу органу опіки та піклування [5]. При цьому в абз. 2 ч. 4 ст. 12 Закону України «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей» від 2 червня 2005 року № 2623-IV *на вчинення неповнолітньою особою правочину*, передбаченого частиною другою статті 177 Сімейного кодексу України, має бути одержана згода *батьків або інших законних представників такої особи та дозвіл органу опіки та піклування* відповідно до закону [6]. Як бачимо, у цьому випадку «піклувальника» законодавець замінив «іншими законними представниками», що не відповідає положенням ЦК України та СК України.

Вбачається, що доцільно в статті 1 Закону України «Про охорону дитинства» чітко визначити терміни «законні представники дитини», «особи, які замінюють батьків», визначити правовий статус піклувальника в правовідносинах за участі неповнолітніх дітей.

### *Список використаних джерел*

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення порядку вчинення правочинів в інтересах малолітніх та неповнолітніх осіб : Закон України від 25 березня 2026 року № 4824-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4824-20/print> (дата звернення: 09.05.2026).
2. Про охорону дитинства : Закон України від 26 квітня 2001 року № 2402-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text> (дата звернення: 09.05.2026).
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 09.05.2026).
4. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 року № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15/conv#n6467> (дата звернення: 09.05.2026).
5. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 року № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> (дата звернення: 09.05.2026).
6. Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей : Закон України від 2 червня 2005 року № 2623-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-15#Text> (дата звернення: 09.05.2026).

**КРИВИЦЬКИЙ Юрій Віталійович,**

кандидат юридичних наук, доцент

завідувач кафедри теорії, історії та філософії права

Національна академія внутрішніх справ,

м. Київ

## **РЕФОРМА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА ЯК РІЗНОВИД ПРАВОВОЇ РЕФОРМИ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ**

Сучасний розвиток правової системи України супроводжується трансформаційними процесами, які охоплюють практично всі сфери суспільного життя. Особливого значення за таких умов набуває реформування цивільного права як одного з ключових регуляторів приватноправових відносин. Євроінтеграційний курс держави, цифровізація суспільства, зміна підходів до забезпечення прав людини, а також режим воєнного стану обумовлюють необхідність переосмислення традиційних засад цивільно-правового регулювання та пошуку нових моделей функціонування приватного права.

В юридичній науці цивільно-правова реформа розглядається крізь призму реформування цивільного законодавства, вдосконалення договірного регулювання, адаптації до європейських стандартів і оновлення цивільного процесу [1, с. 4–5].